

І. А. ЧЕРНИШ

ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

На основі аналізу законодавства, теорії адміністративного і торгового права в статті визначені об'єкти адміністративно-правового регулювання внутрішньої

© *ЧЕРНИШ Інна Анатоліївна* – викладач Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ

торгівлі: юридичні й фізичні особи, які в процесі оптової і роздрібною торгівлі задовольняють потреби споживачів, а також сама торгова діяльність.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, торгівля, споживачі.

На основе анализа законодательства, теории административного и торгового права определены объекты административно-правового регулирования внутренней торговли: юридические и физические лица, которые в процессе оптовой и розничной торговли удовлетворяют потребности потребителей, а также их торговая деятельность.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, торговля, потребители.

On the basis of vinous legislation the main objects of admin legal regulation of the internal trade activity private person and corporations, who are in the of trade, satisfied the need of costumers and also the activity are defined in the articles.

Key words: administrative – legal regulation, trade, customers.

Внутрішня торгівля є однією з важливих галузей економіки, яка відіграє значну роль як у формуванні економічного потенціалу України, так і задоволенні потреб споживачів у високоякісних товарах і послугах¹. За нових соціальних економічних та правових умов роль і місце адміністративно-правового регулювання торговельною діяльністю змінило свій правовий зміст. Характерною ознакою останніх змін у взаємовідносинах між державою і суб'єктами ринку є заміна управлінських форм на правові, регулюючі. При цьому адміністративно-правове регулювання торговельної діяльності у післяприватизаційному періоді повинно обмежуватися моніторинговою політикою щодо антимонопольних принципів відносин суб'єктів ринку, сприяння розвитку конкуренції, дотримання прав та інтересів споживачів, інших правових норм регламентації підприємництва у сфері торгівлі².

Виходячи з таких позицій, на нашу думку, адміністративно-правове регулювання торговельної діяльності – це заснована на адміністративно-правових нормах діяльність уповноважених державою суб'єктів публічного адміністрування з метою забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які займаються торговельною діяльністю, а також захисту прав споживачів, що здійснюється адміністративними методами у визначених законодавством формах³.

Одним із невід'ємних складових адміністративно-правових відносин у зазначеній сфері є об'єкт такого регулювання. Торгівельна діяльність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання, базується на положеннях ст. 42 Конституції України про те, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, та ст. 263 ГК України, що однією із форм господарсько-торгівельної діяльності, яка здійснюється суб'єктами господарювання, є оптова і роздрібна торгівля.

Проблему об'єкта адміністративно-правового регулювання торговельної діяльності частково висвітлювали вчені І.О. Бланк, С. В. Ващенко, А. П. Гаврилішин, О.І. Дорошенко, О. В. Комах, О.А. Кривенко, В. Кузнецов, Л.І. Куш, В. П. Підчибій, О.М. Роїна, Л. А. Савченко, А. А Трофимчук, А. В. Цимбалюк. Проте їх увага була зосереджена лише на окремих аспектах об'єкта адміністративно-правового регулювання торговельної діяльності.

У загальноюридичному об'єкти – це те, на що спрямовані інтереси суб'єктів, те, з приводу чого вони вступають ув правові відносини. Під об'єктом пра-

вовідносин розуміється те матеріальне або нематеріальне благо, на використання чи охорону якого спрямовані суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників правових відносин. Серед об'єктів правового регулювання В.В. Галуцько виділяє предмети матеріального світу та послуги та ін.⁴ В свою чергу, М.В. Кравчук вважає, що об'єкти правовідносин – це матеріальні або духовні цінності, особисті або спеціальні блага, здобуття яких встановлює взаємні права і обов'язки суб'єктів. Об'єктами правовідносин можуть бути такі об'єкти, що знаходяться в цивільному товарообігу, а також діяльність і поведінка суб'єктів⁵. У такому ж аспекті розглядають природу об'єктів правовідносин вчені -адміністративісти. Наприклад Ю.А. Ведерніков, В.П. Підчибій, В.К. Шкарупа вважають, що об'єкти правовідносин: 1) реальні соціальні блага, які задовольняють інтереси і потреби людей і з приводу яких між суб'єктами виникають, змінюються чи припиняються суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) те, на що спрямовані юридичні права та обов'язки суб'єктів, вольова поведінка учасників правовідносин щодо здійснення своїх прав та обов'язків⁶. Слушним є також доповнення С.Т. Гончарука, який додатковим елементом зазначеної проблеми вважає предмет правовідносин: окремі речі, предмети, майно тощо⁷.

Не є виключенням із вище зазначених положень і адміністративно-правові відносини у сфері регулювання торгівельної діяльності. На нашу думку, об'єктами адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності слід розуміти юридичних і фізичних осіб, які задовольняють потреби споживачів, а також їх діяльність, що здійснюється (контролюється публічною адміністрацією) на основі реалізації адміністративно-правових норм. До їх складу належать: 1) підприємства – юридичні особи оптової торгівлі; 2) підприємства – юридичні особи роздрібною торгівлі; 3) фізичні особи – підприємці, без створення юридичної особи; 4) споживачі; 5) сама торгівельна діяльність.

Роздрібна торгівля – це сфера підприємницької діяльності з продажу товарів чи послуг на основі усного чи письмового договору купівлі-продажу безпосередньо споживачам для їх особистого не комерційного використання. У сфері роздрібною торгівлі серед предметів адміністративно-правового регулювання доцільно виділити: магазини – стаціонарні пункти роздрібною продажу товарів, які займають визначені приміщення і мають торговий зал для покупців; палатки, кіоски, які займають окремі приміщення, але не мають торгового залу для покупців; лотки, розвозки, автомагазини – пересувні засоби, спеціально пристосовані для дрібною торгівлі. Оптова торгівля – сфера підприємницької діяльності щодо набуття і відповідного перетворення товарів для подальшої реалізації підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності. До предметів адміністративно-правового регулювання у сфері оптової торгівлі доцільно віднести: оптові бази; товарні склади; склади-магазини⁸.

Що стосується комплексного об'єкта – самої торгівельної діяльності, то відповідно до ст. 3 Закону України від 23 березня 1996 р. «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» під торговельною діяльністю слід розуміти роздрібну та оптову торгівлю, діяльність у торговельно-виробничій (громадське харчування) сфері за готівкові кошти, інші готівкові платіжні засоби та з використанням кредитних карток⁹. Природною зазначена законодавча конструкція буде і для відносин адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності.

Виходячи з таких позицій, а також враховуючи, що зміст адміністративно-правового регулювання характеризується наявністю специфічного імперативно-владного методу, сформулюємо основні ознаки адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності: 1) внутрішня торгівля є однією з важливих галузей економіки, яка відіграє значну роль як у формуванні економічного потенціалу України, так і задоволенні потреби споживачів у високоякісних товарах і послугах; 2) адміністративно-правове регулювання торгівельної діяльності – це заснована на адміністративно-правових нормах діяльність уповноважених державою суб'єктів публічного адміністрування з метою забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які займаються торгівельною діяльністю, а також захисту прав споживачів, що здійснюється адміністративними методами у визначених законодавством формах; 3) торгівельна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання базується на положеннях ст. 42 Конституції України (кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом) та ст. 263 ГК України (однією із форм господарсько-торгівельної діяльності), яка здійснюється суб'єктами господарювання, є оптова і роздрібна торгівля; 4) під об'єктами адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності слід розуміти юридичних і фізичних осіб, які задовольняють потреби споживачів, а також їх діяльність, що здійснюється (контролюється публічною адміністрацією) на основі реалізації адміністративно-правових норм; 5) до складу об'єктів адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності належать: а) підприємства – юридичні особи оптової торгівлі; б) підприємства юридичні особи роздрібно торгівлі; в) фізичні особи – підприємці, без створення юридичної особи; г) споживачі; д) сама торгівельна діяльність; 6) у сфері роздрібно торгівлі серед предметів адміністративно-правового регулювання доцільно виділити: магазини – стаціонарні пункти роздрібно продаж товарів, які займають визначенні приміщення і мають торговий зал для покупців; палатки, кіоски, які займають окремі приміщення, але не мають торгового залу для покупців; лотки, розвозки, автомагазини – пересувні засоби, спеціально пристосовані у сфері роздрібно торгівлі; 7) до предметів адміністративно-правового регулювання у сфері оптової торгівлі доцільно віднести: оптові бази, товарні склади, склади-магазини; 8) під торговельною діяльністю слід розуміти роздрібну та оптову торгівлю, діяльність у торговельно-виробничій (громадське харчування) сфері за готівкові кошти, інші готівкові платіжні засоби та з використанням кредитних карток.

Отже, під об'єктами адміністративно-правового регулювання внутрішньої торгівельної діяльності слід розуміти підприємства юридичних і фізичних осіб, які в процесі здійснення оптової та роздрібно торгівлі, задовольняють потреби споживачів, а також їх діяльність, що здійснюється на основі реалізації адміністративно-правових норм (контролюється публічною адміністрацією).

1. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1200-р «Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про внутрішню торгівлю». 2. *Постанова* Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 р. № 1449 «Про Концепцію розвитку внутрішньої торгівлі України». 3. *Черниш І.А.* Поняття адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності // Форум право. – 2009. – № 3. – С. 234. 4. *Теорія держави і права: Курс лекцій: Навч. посіб.* / Автор. упоряд. Галуцько В.В., Пономаренко Г.О., Шкарупа В.К.; за ред. В.К. Шкарупи. – Херсон, 2007. – С. 185. 5. *Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб.* / Авт. – упоряд. Кравчук М.В. – К., 2003. –

С. 225. **6.** *Адміністративне право України: Словник - довідник / Уклад. В.К. Шкарупа, Ю.А. Ведерніков, В.П. Підчибій. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 101.* **7.** *Гончарук С.Т. Адміністративне право України: Загальна та Особлива частини: Навч. посіб. – К., 2000. – С. 32.* **8.** *Дондик А. Торгівля роздрібна, оптова: Метод. посіб. – Запоріжжя, 2005. – С. 4.* **9.** *Закон України від 23 березня 1996 р. «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності»: за станом на 1 грудня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 20. – Ст. 82.*